

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งได้แก่ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีโสธร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ

โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของนักศึกษา ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษา ตลอดจนศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต

ประชากรที่ทำการศึกษา คือ นักศึกษาในโครงการปฏิรูปการเกษตรเพื่อชีวิต ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 2,645 คน โดยในการวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science) หรือ SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ คะแนนเฉลี่ยในระดับ ม.ต้น จำนวนบุตรของบิดา-มารดา อาชีพผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัว จำนวนแรงงานภาคเกษตรของครอบครัว การรับรู้ข่าวสารการรับสมัคร กับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตทั้งด้านแรงจูงใจ และด้านความคาดหวังในการเข้าศึกษา ด้วยการหาค่าไคสแควร์ (Chi-square)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของนักศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาร้อยละ 56.2 เป็นเพศชาย ร้อยละ 64.5 มีอายุระหว่าง 16-18 ปี ร้อยละ 47.5กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 และร้อยละ 24.9 ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์

ภูมิลำเนาของนักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.2 อยู่ในจังหวัดเดียวกันกับสถานศึกษา โดยก่อนที่จะเข้าศึกษาในโครงการฯ นี้ส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.1 จบการศึกษาจากโรงเรียนนอกเขตเทศบาล โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.6 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมในชั้น ม.ต้น หรือเทียบเท่า ระหว่าง 2.51-3.00

จำนวนบุตรของบิดา-มารดา ร้อยละ 47.6 บิดา-มารดาของนักศึกษามีบุตรจำนวน 3-4 คน โดยในครอบครัวของนักศึกษาจะมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรของครอบครัวจำนวน 1-2 คน ร้อยละ 49.4

บุคคลหรือผู้ปกครองที่อุปการะ ร้อยละ 94.3 เป็นบิดา-มารดา โดยผู้ปกครองหรือผู้อุปการะประกอบอาชีพทางการเกษตร ร้อยละ 82.6 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 31.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท

การรับรู้ข่าวสารการรับสมัครในการเข้าศึกษาต่อในโครงการฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.5 ได้รับข่าวสารการรับสมัครในการเข้าศึกษาต่อจากการแนะนำจากสถานศึกษาเดิม

2. การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษา

2.1 ด้านแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษานั้น จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.31 โดยส่วนใหญ่การตัดสินใจเข้าศึกษามาจากแรงจูงใจในการเข้าศึกษาเนื่องจากในการเข้าศึกษานั้นนักศึกษาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนตลอดหลักสูตร มีที่พักให้ตลอดระยะเวลาที่กำลังศึกษา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง โดยบิดา-มารดาหรือผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรอยู่แล้ว อาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพอิสระ วิชาชีพเกษตรสามารถนำไปประกอบอาชีพอื่น และสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ทั้งอาชีพหลักและอาชีพรองได้

2.2 ด้านความคาดหวังในการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษานั้น จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความคาดหวังในการตัดสินใจในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.41 ซึ่งโดยส่วนใหญ่นักศึกษาที่ตัดสินใจเข้าศึกษานั้น เนื่องจากนักศึกษามีความคาดหวังที่จะ

ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อให้กับตนเอง และต้องการนำความรู้ไปประกอบอาชีพในอนาคต

3. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต พบว่า อายุ และจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาของนักศึกษา และการรับรู้ข่าวสารการรับสมัครโดยการแนะนำจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการตัดสินใจเข้าศึกษาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษา

กลุ่มตัวอย่างได้เสนอปัญหาและข้อเสนอแนะหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการจัดการศึกษา ปัญหาด้านกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน ปัญหาด้านการนำไปใช้ในอนาคต โดยสาเหตุของปัญหาเกิดมาจากความไม่รับผิดชอบของนักศึกษา ครู-อาจารย์มีเวลาให้กับนักเรียนน้อย กิจกรรมระหว่างที่ทำการศึกษามีมากทำให้นักศึกษามีปัญหาด้านการจัดการเวลา ปัญหาด้านอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หอพัก การเปิดให้บริการแหล่งความรู้ต่างๆ ภายในสถานศึกษา บุคลากรภายในสถานศึกษา ซึ่งการพัฒนาและปรับปรุงปัญหาและข้อเสนอแนะนั้นจะสามารถสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางด้านเกษตรได้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเข้าศึกษาต่อใน โครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน จากผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษา

จากการศึกษา พบว่า อายุ และจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยจากการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีอายุน้อยจะมีแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาน้อย และนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีแรงงานภาคการเกษตรมากจะมีแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษามาก ซึ่งสอดคล้องกับบรรชร (2541) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนของนักศึกษาโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับการเลือกศึกษาต่อในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต พรพิมล (2529) กล่าวว่ามนุษย์รู้จักตั้งระดับความคาดหวังเมื่ออายุประมาณ 4 ขวบ เมื่ออายุมากขึ้นเด็กจะพัฒนาความระลึกรู้ถึงตนเอง พัฒนาการความสำนึกใน self esteem ของตนเอง เด็กเริ่มสนใจในกิจกรรมที่ตนทำได้นานขึ้นเพื่อจะไปยังความมุ่งหวังที่ตนตั้งไว้ การตั้งระดับความคาดหวังของเด็กขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขานำผลงานของเขาไปเปรียบเทียบกับเพื่อนๆ ร่วมกลุ่มด้วย ถ้าผลงานของเขาดีหลังกลุ่มเพื่อนจะทำให้เขาขาดความมั่นใจในความสามารถของตนที่จะปฏิบัติงานนั้นๆ และไม่มีคามพึงพอใจในงานที่ตนทำ สำหรับเด็กๆ แล้วความยืดหยุ่นในการปรับระดับความคาดหวังมีน้อยยิ่งกว่าผู้ใหญ่ จากการศึกษาอาจกล่าวได้ว่า นักศึกษาที่มีช่วงอายุดังกล่าวนี้ เป็นช่วงที่มีระดับความคิด และวุฒิภาวะพอเพียงที่จะสามารถตัดสินใจในเรื่องของการเลือกศึกษาต่อ อีกทั้งเป็นช่วงรอยต่อของระบบการศึกษาภาคบังคับจากระดับหนึ่งไปยังระดับที่สูงขึ้น จึงเป็นผลบังคับทางอ้อมให้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ต้องเลือกศึกษาต่อเพื่ออนาคตที่ดีของตนมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ และในขณะเดียวกันนี้ นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีแรงงานภาคการเกษตรเป็นบุคคลภายในครอบครัวมากนั้น จะมีแรงจูงใจในการเข้าศึกษามาก ซึ่งสอดคล้องกับ กำธร (2541) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดพะเยา พบว่า การที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจเช่นรายได้น้อยทำให้ตัดสินใจเรียนต่ออาชีวศึกษา โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา ได้แก่ จำนวนภาระพึ่งพิงและอาชีพของบิดาคือ การที่ครอบครัวมีภาระที่ต้องเลี้ยงดูผู้ไม่มีรายได้จำนวนหลายคนจะมีผลทำให้ตัดสินใจเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา การที่บิดามีอาชีพอยู่ในกลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานจะมีผล

ต่อการตัดสินใจเรียนต่อในระดับอาชีวศึกษา เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพทั้งสองกลุ่มมักจะมี ความคาดหวังในระดับต่ำต่อการประกอบอาชีพของบุตร — ดังนั้นจึงนิยมให้บุตรเรียนในสายอาชีวศึกษามากกว่าสายสามัญ สอดคล้องกับ บรรช (2542) กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์จากการพูดคุยปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอภายในครอบครัว ทำให้นักศึกษาและครอบครัวรับรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ร่วมกันเกิดเป็นความรักและความผูกพัน และสำนึกรับผิดชอบต่อครอบครัว สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักศึกษามีแรงจูงใจในการพยายามพัฒนาตนเองเพื่อจะสามารถก้าวไปสู่อาชีพของตนเองได้

2. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษา

จากการศึกษา พบว่า การรับรู้ข่าวสารการรับสมัครโดยการแนะนำจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการตัดสินใจเข้าศึกษาของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในการศึกษาพบว่านักศึกษาที่ได้รับข่าวสารการรับสมัครโดยการแนะนำจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี มีความคาดหวังในการตัดสินใจเข้าศึกษามากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับข่าวสารการรับสมัครโดยการแนะนำจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ซึ่งมีความสอดคล้องกับ บรรช (2542) กล่าวถึง ทฤษฎีฮอปพอก (Hoppock) ว่าปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและโอกาสในการเลือกอาชีพของตน ซึ่งการที่จะเลือกอาชีพได้เหมาะสมนั้น องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพอย่างถูกต้อง และเพียงพอ การมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพจะช่วยให้มี ความมั่นใจในการเลือกอาชีพได้ว่า มีความมั่นคงและเป็นที่ต้องการ โดยเฉพาะในภาวะการณ์ปัจจุบัน มนุษย์ได้ใช้ข่าวสารเป็นพื้นฐานในการเลือกตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาเล่าเรียน หรือการประกอบอาชีพ การติดตามข่าวสารข้อมูลจากสื่อมวลชนแขนงต่างๆ จะทำให้นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ได้ ดังเช่น กองวิจัยทางการศึกษา (2542) วิทยาลัยทุกแห่งใช้วิธีส่งอาจารย์เข้าไปแนะนำในโรงเรียน และวิทยาลัยส่วนใหญ่ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป ทำให้นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตจากครูแนะนำของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี นั้นแสดงว่าการที่ทางวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีซึ่งเป็นเจ้าของโครงการทางการศึกษาได้มีการออกไปนำเสนอ/แนะนำข้อมูลทางการศึกษาด้วยตนเองแก่นักศึกษาที่กำลังสำเร็จการศึกษาตามโรงเรียนต่าง ๆ นั้น ทำให้สามารถเห็นภาพความสำเร็จและเข้าใจในการศึกษาต่อในโครงการดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี (2540) พบว่า นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต

จากครูแนะแนวของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี การดำเนินงานเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการให้มีการณรงค์การรับนักเรียน โครงการปฏิรูปการศึกษา นั้นแสดงให้เห็นว่า จากการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการให้มีการณรงค์การรับนักเรียนหรือการที่ทางวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีได้มีการออกไปให้คำแนะนำ หรือแนะแนวการศึกษาในโครงการให้กับนักเรียนด้วยตนเองนั้น มีส่วนทำให้นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวได้รู้รายละเอียดในการดำเนินโครงการ เห็นถึงประโยชน์ในการศึกษาในโครงการจนกระทั่งมีความคาดหวังเมื่อตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การจัดการศึกษาตามโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตนั้น เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับบุตรหลานของเกษตรกรและชาวชนบทที่มีรายได้ต่ำให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น และวิชาชีพที่ได้รับจากการศึกษาในโครงการฯ นั้น จะสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพในอนาคตหรือเป็นแนวทางพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทั้งนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาการเกษตรของครอบครัวและของเกษตรกรเพื่อนบ้านได้ด้วยซึ่งจะเป็นการนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรของประเทศ และจะส่งผลไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ตามมาอีกด้วย

จากการดำเนินงานตามโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดเห็นบางประการต่อการจัดการศึกษาและการดำเนินงานตามโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาในอนาคต กล่าวคือ

1. การที่นักศึกษาได้รับข่าวสารการรับสมัคร โดยการแนะแนวจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการตัดสินใจเข้าศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาในโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิตของนักศึกษา กล่าวคือ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนตามโครงการปฏิรูปการศึกษาเกษตรเพื่อชีวิต ควรจัดให้มีการแนะแนวหรือประชาสัมพันธ์การเรียนการสอนในโครงการให้กับนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ และรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าศึกษาในโครงการ ก็จะเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้นักเรียนเข้าศึกษาในโครงการมากขึ้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาทางการเกษตรและด้านอื่นๆ ต่อไปอีกด้วย

2. นักศึกษาในโครงการยังมีความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังเช่นจากการศึกษาพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้าศึกษาของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาที่มี

ช่วงอายุดังกล่าวนั้น เป็นช่วงที่มีระดับความคิด และวุฒิภาวะพอเพียงที่จะสามารถตัดสินใจในเรื่องของการเลือกศึกษาต่อ อีกทั้งเป็นช่วงรอยต่อของระบบการศึกษาภาคบังคับจากระดับหนึ่งไปยังระดับที่สูงขึ้น จึงเป็นผลบังคับทางอ้อมให้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ต้องเลือกศึกษาต่อเพื่ออนาคตที่ดีของตนมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ

3. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีควรมีการจัดการเรียนการศึกษาวิชาชีพด้านอื่น นอกเหนือจากวิชาชีพด้านการเกษตรตามความพร้อมของสถานศึกษา เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งหวังที่จะนำวิชาชีพที่ได้รับไปประกอบวิชาชีพในอนาคต การเปิดสอนในหลายๆ วิชาชีพโดยมีการจัดการศึกษาดังเช่น โครงการนี้ ก็จะเป็นการส่งเสริมให้วิชาชีพอื่นๆ ได้รับการพัฒนาควบคู่ไปด้วย

4. เนื่องจากการจัดการศึกษาในรูปแบบการดำเนินงานของโครงการนี้ เป็นการสนับสนุนทางด้านการศึกษาให้กับนักศึกษาในระดับท้องถิ่น ซึ่งจากปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของนักศึกษาส่งผลให้นักศึกษาตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในโครงการนี้ ดังนั้นทางวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับนักศึกษาในระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่บางส่วนเท่านั้น ทำให้ข้อมูลที่ได้รับค่อนข้างจำกัด ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่นๆ นอกเหนือจากเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางและครอบคลุมทุกพื้นที่ดำเนินงานโครงการ

2. ควรมีการเปรียบเทียบการดำเนินงานโครงการในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นที่จะนำไปพัฒนาการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ต่อไป

3. ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการในแต่ละปี แต่ละวิทยาลัย เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานในการที่จะนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ